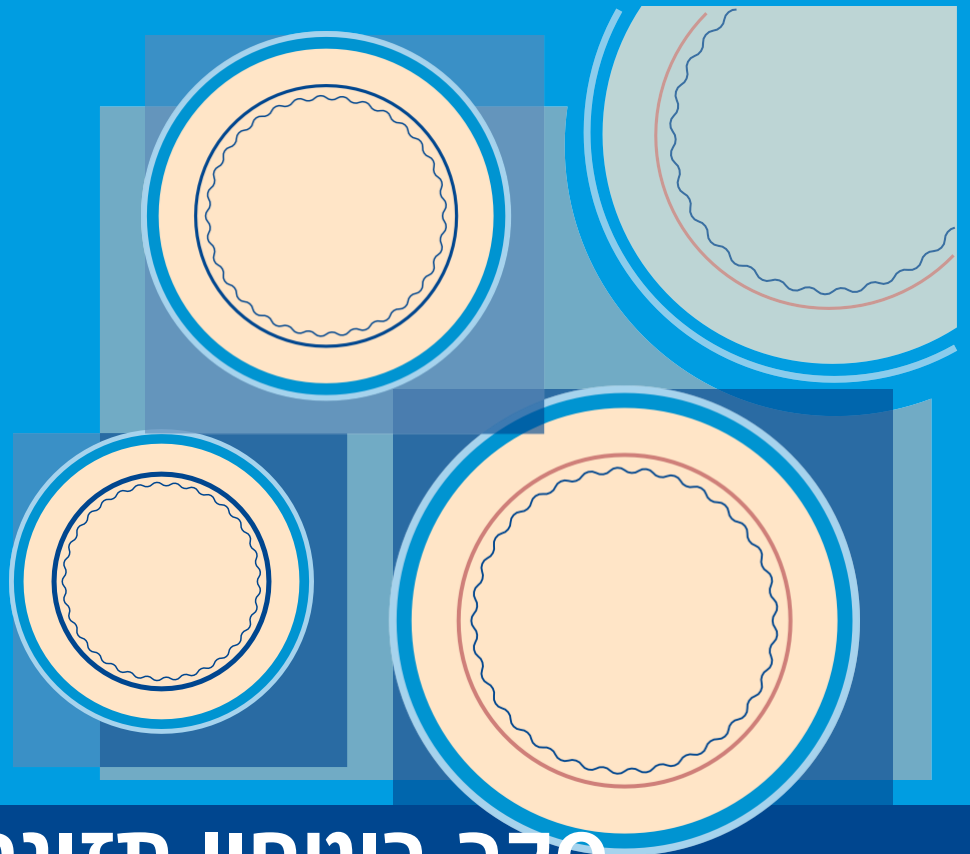

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

סקר ביטחון תזונתי 2021

מהלך הסקר והממצאים העיקריים

מירי אנדבלד, להב כראדי

מחקרים לדיון 142

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

סקר ביטחון תזונתי 2021

מהלך הסקר והממצאים העיקריים

מירי אנדבלד, להב כראדי¹

1 תודתנו נתונה לאלכסנדר גאליה על הנחייתו בחישוב מקדמי הניפוח, ולשאול נמרודי וציוותו על ביצוע הסקר.

מחקרים לדיון 142

ירושלים, טבת התשפ"ג, ינואר 2023

www.btl.gov.il

פתח דבר

מינהל המחקר והתכנון של הביטוח הלאומי לקח על עצמו את ניטור תופעת האי ביטחון תזונתי כחלק ממחקריו בנושא העוני והאי שוויון, ונרתם לביצוע סקר נוסף בסדרה זו במחצית הראשונה של 2021, בעיצומו של משבר הקורונה בישראל. סקר זה, שממצאיו מוצגים בדוח מחקר זה, הוא הרביעי שנערך בביטוח הלאומי בממד ארצי. על הסקר השיבו 3,475 משפחות. אף שהממצאים מראים על שיפור כללי במצב הביטחון התזונתי באוכלוסייה, שיעור גבוה מידי של משפחות ונפשות חיים באי ביטחון תזונתי בישראל של היום. הממצאים מלמדים כי כ-16% מהמשפחות שהן 522 אלף משפחות חיו באי ביטחון תזונתי על פי הסקר, מהן 265 אלף משפחות שחיו באי ביטחון תזונתי חמור. מרבית המשפחות הללו הן משפחות עם ילדים. בולט שיעור האי ביטחון תזונתי בקרב ערבים ומקבלי קצבאות קיום של הביטוח הלאומי, אוכלוסיות שבולטות גם ברמת אי ביטחון תזונתי מתמשך גבוה בהשוואה ליתר האוכלוסייה.

תודתי לעובדים אשר נטלו חלק בהוצאת יוזמה חשובה זו לאור. למחברי הדוח: מירי אנדבלד, ולהב כראדי שליוו את הסקר וערכו את הדוח; לאלכסנדר גאליה וציוותו, שהכינו את המשקלים ל-2021, ולעובדי יחידת הסקרים בראשות שאול נמרודי, שביצעו את הסקר.

ניצה קסיר

סמנכ"לית מחקר ותכנון

תקציר

פרסום זה מציג את מצב הביטחון התזונתי בישראל על בסיס סקר שנערך במחצית הראשונה של שנת 2021, בעיצומו של משבר הקורונה שבמסגרתו פוטרו או הוצאו לחל"ת מאות אלפי עובדים בישראל. המדגם הוא מדגם חוזר ששימש לפקידה ב-2011/12 ולאחר מכן גם ב-2016 והוא כלל 3,475 משפחות. הממצאים מהסקר מראים על שיפור כללי במצב הביטחון התזונתי באוכלוסייה, ותוצאותיו עולות בקנה אחד עם תוצאות ממדדים קרובים אחרים (מדדי העוני והאי שוויון, שיעור הוויתור על הוצאות חיוניות וכד'). השיפור ניכר בעיקר במשפחות עם ילדים. על אף השיפור, כ-16% מהמשפחות וכ-21% מהילדים חיו באי ביטחון תזונתי בתקופה הנסקרת, כמחציתם באי ביטחון תזונתי חמור. החיים באי ביטחון תזונתי מתרכזים בעיקר באוכלוסייה הערבית, במחוז ירושלים ובמחוזות הפריפריה הגיאוגרפית (הצפון ובמידה פחותה ממנו הדרום) ובקרב מקבלי קצבאות קיום (הבטחת הכנסה ונכות). ניתן רב משתני מראה עוד כי הימצאות בעוני מגבירה במידה רבה את הסיכויים להיות באי ביטחון תזונתי וכי קרוב לחמישית מהילדים במחוזות ירושלים והצפון חיים באי ביטחון תזונתי מתמשך.

תוכן

1.....	מבוא
2.....	נתונים ושיטה
2.....	1. המדגם
3.....	2. קביעת המשקלות ל-2021
5.....	3. בניית המדד לאי-ביטחון תזונתי
7.....	ממצאים
15.....	נספחים

מבוא

בעת מגפת הקורונה נערך סקר נוסף בסדרת הסקרים שעורך הביטוח הלאומי כדי לאמוד את שיעור החיים באי ביטחון תזונתי, לאפיין אותם, ולהשוות מול מצוקות אחרות בתקופת הקורונה. השאלון שעליו מבוסס הסקר הוא שאלון משרד החקלאות האמריקני בתוספת שאלות רקע נוספות. הפרסום הנוכחי מציג ממצאים מפורטים של סקר זה, לאחר שתמצית נתונים הוצגה בדוח העוני המינהלי ל-2020.

הסקר נערך במחצית הראשונה של שנת 2021 – לפני הפסקת קצבאות האבטלה שניתנו למרבית המובטלים והמוצאים לחל"ית במהלך 2020.

לסקר השיבו 3,475 משפחות. יצוין שבדומה ל-2016, גם הפעם נעשתה חזרה למשפחות שנפקדו בשנים הקודמות, כך שיש לגבי מי שהשיבו, קיימות שלוש נקודות תצפית על מצב הביטחון תזונתי, המאפשרות לעקוב אחר השינויים בהיבט זה לאורך זמן. מאידך, מאחר שלא בוצעה דגימה חדשה המייצגת את כלל האוכלוסייה ב-2021, המשיבים לסקר מייצגים אוכלוסייה מעט מבוגרת יותר. אמנם נעשה תיקון במשקלים באמצעות כלים סטטיסטיים כדי להביא את האוכלוסייה להיות דומה ככל האפשר לזו של 2021, אך עדיין התיקון אינו מושלם והאוכלוסייה היא בממוצע מעט מבוגרת יותר מזו אוכלוסיית 2021.

הממצאים מהסקר מראים על שיפור כללי במצב הביטחון התזונתי באוכלוסייה, ותוצאותיו עולות בקנה אחד עם תוצאות ממדדים קרובים אחרים שהוצגו בדוח העוני והאי שוויון בהכנסות 2020 (מדדי העוני והאי שוויון, שיעור הוויתור על הוצאות חיוניות וכד'). השיפור ניכר בעיקר במשפחות עם ילדים. על אף השיפור, כ-16% מהמשפחות וכ-21% מהילדים חיו באי ביטחון תזונתי בתקופה הנסקרת, כמחציתם באי ביטחון תזונתי חמור. הממצאים המוצגים בדוח תואמים את הידע הקיים לגבי ההבדלים בין קבוצות שונות בחברה הישראלית ומצביעים על הדמיון הקיים לנתוני העוני הידועים בישראל.

בפרק ב' על שלושת סעיפיו, נציג את שיטת המחקר: המדגם, קביעת המשקלים למשפחות, תיאור בניית המדד ביטחון תזונתי. בפרק ג' נביא את הממצאים העיקריים העולים מהסקר – בחלוקה לפי קבוצות אוכלוסייה, בהתייחסות למתאם עם ממדי העוני וכן הנתונים לאורך זמן. לפרסום זה מצורפים גם נספחים המרחיבים את היריעה לגבי הממצאים ולגבי בניית המדד לביטחון תזונתי והשאלון ששימש לצורך המחקר.

נתונים ושיטה

1. המדגם

המדגם מבוסס על משקי בית אשר נדגמו ונסקרו בשלושת סקרי הביטחון התזונתי הקודמים. ב-2011 וב-2012 נעשו שני סקרים נפרדים שכללו יחד כ-12,000 משפחות נטו. ב-2016 המשפחות שנדגמו בשני סקרים אלה והשיבו על השאלונים, חזרו להיפקד בשנית ומתוכן השיבו 6,240 נשאלים, כמחצית מכלל המשפחות שנפקדו. על הסקר הנוכחי, שנערך בין החודשים ינואר למאי 2021, השיבו 3,475 נשאלים – מעט יותר ממחצית מאלה שהשיבו בסקר הקודם של 2016.

סקר זה הוא השלישי במספר בקרב האוכלוסייה שנפקדה לראשונה ב-2011-2012, והרביעי במספר בכלל הסקרים שבוצעו בנושא זה במינהל המחקר והתכנון של הביטוח הלאומי. הסקר נערך בין החודשים ינואר למאי 2021.

מאחר שהסקר הנוכחי מבוסס על מי שהסכים לענות מתוך כלל המשפחות שהסכימו לענות בשלושת הסקרים הקודמים, ורק כמחצית מהם הסכימו, מספר המשפחות מגיע לכמחצית מזה שהגיע בכל אחד מהשנים הקודמות שבהן נערך הסקר. כמו כן יש בסקר הטיה לכיוון משפחות מבוגרות יותר, מאחר שעבר כעשור שנים מאז הדגימה הקודמת של אותן המשפחות.

בסקר הנוכחי השתתפו 3,475 משיבים, כ-53% בהם נשים, כ-8% ערבים, כ-11% עולים (משנות ה-90 ואילך), וכשני שלישים מהם נשואים. שיעור המשיבים בגיל פרישה, כ-29%, גבוה יחסית, וזאת משום שהמדגם נותר בעינו זה כעשור ולא הותאם לקבוצות הגיל באוכלוסייה. הממצאים מבוססים על מקדמי ניפוח אשר תיקנו במידה מסוימת הטיה זו ואחרות באוכלוסיית המשיבים (ראו להלן בפרק קביעת המשקלות).

לוח 1: משיבים לסקר 2021 לפי מאפיינים שונים

2021		2015		2011-2012		סוגי אוכלוסייה שונים
אחוז מהתצפיות	מספר תצפיות	אחוז מהתצפיות	מספר תצפיות	אחוז מהתצפיות	מספר תצפיות	
100.0%	3,475	100.0%	6,240	100.0%	12,298	סך הכול
47.0%	1,633	46.5%	2,904	47.8%	5,873	גברים
53.0%	1,842	53.5%	3,336	52.2%	6,425	נשים
8.1%	281	9.1%	567	12.3%	1,508	ערבים
10.5%	365	14.2%	888	14.8%	1,816	עולים משנת 1990
64.8%	2,251	60.0%	3,742	55.0%	6,765	נשואים
מספר נפשות בוגרות במשק הבית						
21.1%	734	20.4%	1,274	15.9%	1960	1
52.7%	1,833	53.6%	3,343	49.3%	6059	2
12.7%	442	12.4%	772	15.7%	1933	3
7.8%	272	8.2%	513	10.5%	1292	4
5.6%	194	5.0%	310	7.6%	932	5+
מספר ילדים במשק הבית						
54.3%	1,887	61.9%	3,862	54.4%	6684	0
11.9%	412	10.2%	638	14.9%	1833	1
14.4%	501	11.9%	741	13.8%	1693	2
10.6%	367	8.4%	522	9.4%	1156	3
8.9%	308	7.6%	477	7.6%	932	4+
קבוצת גיל הנשאל						
3.8%	131	13.7%	855	25.5%	3,142	עד 30
36.0%	1,250	32.6%	2,034	29.5%	3,624	31-45
30.9%	1,074	25.8%	1,612	27.8%	3,420	פרישה-46
29.1%	1,012	27.8%	1,737	17.1%	2,108	גיל פרישה
מחוז מגורים						
8.8%	305	9.0%	564	9.3%	1,140	ירושלים
14.4%	500	15.1%	942	15.6%	1,922	צפון
13.6%	472	12.6%	788	12.8%	1,574	חיפה
26.1%	908	26.6%	1,659	26.0%	3,202	מרכז
20.2%	703	21.7%	1,356	21.3%	2,624	תל אביב
13.0%	452	11.7%	730	11.8%	1,455	דרום

2. קביעת המשקלות ל-2021¹

בדומה לסקרים של 2011 ו-2012, לצורכי הסקר מוגדרת משפחה כיחידה של בודד או זוג, עם ילדים עד גיל 24 (אם הילדים אינם נשואים). ראש המשפחה הוגדר כמבוגר בעל ההכנסות מעבודה הגבוהות ביותר.

המשפחות שנכללו במחקר הן של מבוגרים בני 18 ומעלה, כאשר כל פרט שנדגם נשאל לגבי המשפחה כולה. כמסגרת הדגימה שימשו קבצי המוסד לביטוח לאומי, המכילים מידע מקיף על מאפיינים דמוגרפיים ותעסוקתיים של אוכלוסיית תושבי ישראל. הסקר נערך בחודשים פברואר עד יוני 2016, כאשר כשליש ממשקי הבית נסקרו בכל אחד מהחודשים מרץ, אפריל

¹ כיוון שיש עדכון תדיר של הנתונים המנהליים יצוין כי חישוב המשקלות מבוסס על נתונים הנכונים ל-26 באוגוסט 2021.

ומאי ומשקי בית בודדים בחודשים פברואר ויוני. מספר המבוגרים (+18) במשפחה הוא ההורים (זוג נשוי או בודד) ומספר הילדים בגילאים 18-24 שאינם נשואים וזאת מתוך הנחה שרוב הילדים הלא נשואים בגילאים אלה מתגוררים עדיין בבית הוריהם.

כאמור, בסקרים של 2011 ו-2012 נקבעו משקלות כך שכל סקר ייצג את כלל האוכלוסייה (ראו פירוט על אופן חישוב המשקלות בפרסומי הסקרים הקודמים). בסקר של 2016, נקבעו המשקלות על בסיס הסקרים הקודמים אשר נופחו לפי מאפיינים דמוגרפיים, באופן הבא: (1) המדגם חולק לקבוצות לפי מאפיינים דמוגרפיים: גיל, לאום ועלייה (2) בכל קבוצה, סכום המשקלות של התצפיות שלא השיבו חולק באופן שווה לתצפיות שהשיבו וחובר לערך המשקל המקורי שלהן.

בסקר הנוכחי, בעקבות שיעור הנפל המשמעותי לעומת הסקרים המקוריים והשינויים שחלו באוכלוסיית הסקר, קביעת המשקלות לא התבססה על הסקרים הקודמים, אלא חושבה כך שהמשיבים ייצגו את כלל האוכלוסייה בישראל ב-2021. באמצעות הנתונים המנהליים של הביטוח הלאומי, בהם קיים מידע מקיף בנוגע למאפיינים דמוגרפיים של תושבי ישראל, נכללו באוכלוסיית הבסיס כל הפרטים שהיו יכולים להיכלל במדגם המקורי. לפיכך נכללו רק פרטים אשר בתחילת שנת 2021 היו בחיים בגילאי 27 עד 98 (גיל המינימום וגיל המקסימום באוכלוסיית הסקר). כמו כן, מבין התושבים שעלו לישראל, נכללו רק אלה שעלו עד לסוף 2010. לפיכך, אוכלוסיית הבסיס לחישוב המשקלות כללה 4,891,327 פרטים.

כיוון שנתוני הביטוח הלאומי כוללים נתונים ברמת הפרט, בעוד שהמדגם מבוסס על משפחות, הוגדרו משפחה כיחידה של יחיד או זוג, עם ילדים עד גיל 18 אוכלוסיית משקי הבית שעל בסיסה חושבו המשקלות כללה 3,219,559 משפחות.

לצורך החישוב חולקו המשפחות ל-12 קבוצות לפי לאום, האם ראש משק הבית חיה לבד או בזוג, האם בגילאי העבודה, ובמידה שכן, האם יש במשפחה ילדים. עבור כל קבוצה חושבו המשקלות באופן הבא:

$$w_i = \frac{N_i}{n_i}$$

כאשר i הוא אינדקס הקבוצה, w_i הוא המשקל של כל קבוצה, n_i הוא גודל הקבוצה בסקר ו- N_i הוא גודל הקבוצה באוכלוסייה.

לוח 2 מביא את שיעור המשפחות לפי מאפיינים שונים במדגם ובאוכלוסייה (דהיינו לאחר הכפלה במקדמי ניפוח) ומראה את ה"תיקון" שנעשה לאוכלוסיית המדגם. הלוח מראה כי בעוד שהייצוג של הערבים במדגם הוא חלקי כ-8% בלבד מהמדגם, הרי שמשקלם לאחר הפעלת מקדמי ניפוח הוא כפול ובכך מביא אותם לייצוג נכון יותר יחסית לחלקם באוכלוסייה. בהתאם לכך מופחת משקלם של היהודים באוכלוסייה. שיעור העולים דומה במדגם ובאוכלוסייה, ושיעור המשפחות עם ילדים מופחת לאחר הפעלת מקדמי הניפוח דהיינו חלקם בסך המשיבים היה יחסית גדול. לעומת זאת התיקון לא הצליח להפחית במידה ניכרת את משקלם של משפחות הקשישים.

לוח 2: שיעור המשפחות לפי מאפיינים שונים - במדגם ולאחר ניפוח

	אוכלוסייה		סקר	
	שיעור	משפחות	שיעור	משפחות
סך הכול	100%	3,224,446	100%	3,475
יהודים	83.7%	2,697,986	91.9%	3,194
יהודים לא חרדים	77.9%	2,512,127	84.8%	2,946
חרדים	5.8%	185,859	7.1%	248
ערבים	16.3%	526,460	8.1%	281
עולים מ-1990	10.3%	331,632	10.5%	365
לא עובד בגיל עבודה	2.3%	74,625	1.9%	67
עובד	73.1%	2,358,270	74.0%	2,571
מפרנס אחד	36.9%	1,190,162	32.0%	1,111
שני מפרנסים ויותר	48.6%	1,567,514	54.2%	1,884
השכלה עד 8	96.0%	3,096,849	96.1%	3,341
השכלה 9-12	87.8%	2,831,747	89.1%	3,095
השכלה 13 ומעלה	53.8%	1,733,656	56.4%	1,958
משפחות עם ילדים	72.3%	2,330,116	75.5%	2,623
ילדים 1-2	2.6%	82,404	1.9%	67
ילדים 1-3	13.7%	442,383	12.5%	435
4 ויותר ילדים	39.3%	1,267,674	45.7%	1,588
5 ויותר ילדים	23.4%	754,569	26.3%	913
חד-הוריות	31.9%	1,029,986	36.8%	1,280
עד גיל 30	7.4%	237,688	8.9%	308
גיל 31-45	3.5%	111,406	4.4%	153
מגיל 46 עד גיל הפרישה	3.7%	118,393	3.1%	107
מעל גיל הפרישה	4.6%	148,018	3.8%	131
מעל גיל 60 לנשים ו-65 לגברים	34.3%	1,105,488	36.0%	1,250

3. בניית המדד לאי-ביטחון תזונתי

תהליך בניית המדד, שנבנה כאמור על פי שאלון מובנה של משרד החקלאות האמריקני (USDA)², מוצג באופן מפורט בפרסומים הקודמים בנושא. השאלון כולל בין היתר 18 שאלות גרעין שמטרתן לברר את רמת הביטחון התזונתי במשפחה. תחילה ענו משקי הבית על סדרת שאלות בנוגע לתחושות האי-ביטחון התזונתי שלהם כתוצאה ממצב כלכלי, והסימנים להימצאותם במצבים כאלו. השאלון אורגן כך שתחילה נשאלו משקי הבית על מצבים פחות חמורים של אי-ביטחון תזונתי, ובהדרגה, בהתאם לתשובות, נשאלו על מצבים חמורים יותר, כאשר נבנו שאלונים מעט שונים למשפחות עם ילדים ולמשפחות ללא ילדים.

עם זאת אופן קביעת הסטטוס של הביטחון התזונתי עודכן השנה בהתאם לעדכון שנעשה בארה"ב בשנת 2012³, באופן שהקטגוריה "ביטחון תזונתי" פוצלה לשניים: ביטחון תזונתי גבוה וביטחון

² ראו הרחבה בנספחים של שני הפרסומים הקודמים של הביטוח הלאומי: סקר ביטחון תזונתי 2011 וסקר ביטחון תזונתי 2012.

³ מתוך:

<https://www.ers.usda.gov/topics/food-nutrition-assistance/food-security-in-the-u-s/survey-tools/>

תזונתי סביר. הקטגוריה אי ביטחון תזונתי מפוצלת אף היא לשניים – מתון וחמור, וזאת בדומה לסקרים קודמים.

כדי לקבוע את הניקוד של המשפחות בסולם הביטחון התזונתי, תשובותיהם קודדו ל"חיובי" (קוד=1) או "שלילי" (קוד=0). במקרים שבהם שלוש תשובות היו אפשריות – "לרוב", "לפעמים" ו"אף פעם" – אוחדו שתי התשובות הראשונות לתשובה "חיובי". כמו כן גם בשאלות שהתשובות עליהן הן – "כמעט כל חודש", "מספר חודשים בשנה" ו"רק חודש אחד או שניים בשנה" – נחשבו שתי התשובות הראשונות כתשובה חיובית. התשובות סוכמו ועל סמך התוצאה הסופית שויך כל משק בית לאחת מבין ארבע הקטגוריות הבאות בסולם הביטחון התזונתי:

1. ביטחון תזונתי גבוה
2. ביטחון תזונתי סביר
3. אי-ביטחון תזונתי מתון
4. אי-ביטחון תזונתי חמור

יצוין שלצורך השוואה, חושבו גם נתוני הסקרים הקודמים בהתאם למיון זה, כד שהממצאים המוצגים בפרסום זה עשויים להיות שונים במעט מאלה שהוצגו בפרסום של 2016.

ממצאים

לוח 3 להלן מציג את הממצאים ברמת כלל האוכלוסייה, במשפחות, נפשות וילדים, ב-2021 לעומת 2016. הממצאים המובאים פה הם במשקלי אותה שנה, על פי ההגדרה החדשה של הסיווג לקבוצות הביטחון התזונתי.

הממצאים מראים שב-2021 (כאמור, המחצית הראשונה של השנה), השנה שהמשיכה את משבר הקורונה הבריאותי והכלכלי שהחל במרץ 2020, עלתה רמת הביטחון התזונתי באוכלוסייה. שיעור המשפחות החיות באי ביטחון תזונתי ירד מ-18.1% ב-2016 ל-16.2% ב-2021. הירידה באי הביטחון התזונתי החמור הייתה מתונה יותר: מ-8.9% מהמשפחות ב-2016 ל-8.2% מהן ב-2021. גם בקרב ילדים הייתה ירידה ניכרת באי הביטחון התזונתי בין שתי השנים הנסקרות, מ-26.3% ל-21.1%. גם שיעור האי ביטחון תזונתי החמור ירד במידה ניכרת בקרב ילדים, מ-14.5% ל-10.1% בין 2016 ל-2021.

על פי הממצאים, במחצית הראשונה של 2021 היו בישראל כחצי מיליון משפחות שחיו באי ביטחון תזונתי, 265 אלף מהן באי ביטחון תזונתי חמור. כ-976 אלף נפשות בוגרות ו-665 אלף ילדים - שהם יחד כ-1.64 מיליון נפשות - חיו באי ביטחון תזונתי.

לוח 3: רמת הביטחון התזונתי בכלל המשפחות, הנפשות הבוגרות והילדים באוכלוסייה (מספרים מוחלטים ואחוזים).

ילדים		נפשות בוגרות		משפחות		
אחוז מהאוכלוסייה	סה"כ (אלפים)	אחוז מהאוכלוסייה	סה"כ (אלפים)	אחוז מהאוכלוסייה	סה"כ (אלפים)	
2016						
65.8%	1,603	74.4%	3,853	74.9%	2,130	ביטחון תזונתי גבוה
8.0%	194	7.0%	361	7.0%	198	ביטחון תזונתי סביר
73.7%	1,796	81.4%	4,214	81.9%	2,328	סה"כ בביטחון תזונתי
11.8%	288	9.3%	482	9.3%	263	אי ביטחון תזונתי מתון
14.5%	353	9.3%	481	8.9%	252	אי ביטחון תזונתי חמור
26.3%	641	18.6%	963	18.1%	516	סה"כ באי ביטחון תזונתי
2021						
70.8%	2,234	75.7%	4,232	77.5%	2,498	ביטחון תזונתי גבוה
8.1%	255	6.8%	380	6.4%	205	אי ביטחון תזונתי מתון
78.9%	2,488	82.5%	4,612	83.8%	2,702	סה"כ בביטחון תזונתי
11.0%	348	8.5%	472	8.0%	257	אי ביטחון תזונתי מתון
10.1%	317	9.0%	504	8.2%	265	אי ביטחון תזונתי חמור
21.1%	665	17.5%	976	16.2%	522	סה"כ באי ביטחון תזונתי

הממצאים בפירוט לפי קבוצות אוכלוסייה (לוח 4) כי הירידה באי הביטחון התזונתי הייתה משותפת לקבוצות אוכלוסייה רבות. אצל היהודים רמת הביטחון התזונתי עלתה בין 2016 ל-2021 מכ-86% לכ-89%, דהיינו כ-11% אחוזים סובלים ברמה זו או אחרת מאי ביטחון תזונתי. זאת לעומת שיעור גבוה בהרבה אצל הערבים, שרמת הביטחון התזונתי שלהם עלתה קלות בין שתי השנים – מ-56.8% ל-57.6%, מה שמותיר 42.4% מהמשפחות באוכלוסייה זו באי ביטחון תזונתי ב-2021 – שיעור הגבוה כמעט פי 3 מהמוצע הכללי. אצל היהודים החרדים לעומת זאת, ששיעורי העוני שלהם דומים לאוכלוסייה הערבית, נרשם שיפור ניכר ברמת הביטחון התזונתי, שעלתה מ-77% לכ-84%, רמה המתקרבת לזו הקיימת בכלל האוכלוסייה. במשפחות עם ילדים כ-19% חיים באי ביטחון תזונתי, מהם כמעט מחצית (8.5%) באי ביטחון תזונתי חמור. לעומתם כ-12.5%

ממשפחות הקשישים (לאחר גיל הפרישה) חיים באי ביטחון תזונתי ב-2021. כפי שנמצא בסקרים הקודמים, שיעור זה נמוך יחסית לשאר האוכלוסייה.

לוח 4: מצב הביטחון התזונתי לפי קבוצות אוכלוסייה, 2016 ו-2021, משפחות

סה"כ בביטחון תזונתי	2021					2016				
	2021	2016	נמוך מאוד*	נמוך*	סביר	גבוה	נמוך מאוד*	נמוך*	סביר	
83.8	81.9	8.2	8.0	6.3	77.5	8.9	9.3	7.0	74.9	סך הכל
88.9	86.3	5.1	6.0	6.2	82.7	5.8	7.9	6.6	79.6	יהודים
89.3	86.9	5.1	5.6	5.9	83.5	5.6	7.5	6.4	80.5	יהודים לא חרדים
83.8	77.4	5.2	11.0	10.3	73.6	8.4	14.1	10.5	66.9	חרדים
57.6	56.8	24.2	18.2	7.2	50.4	26.4	16.8	9.0	47.8	ערבים
84.1	85.0	7.7	8.2	8.2	75.9	5.7	9.3	8.4	76.6	עולים מ-1990
58.8	50.5	26.4	14.8	12.2	46.7	28.7	20.8	9.6	40.9	לא עובד בגיל עבודה
85.3	83.8	6.8	7.9	6.6	78.7	7.7	8.5	6.6	77.2	עובד
78.7	74.5	10.7	10.5	8.3	70.4	13.4	12.1	7.8	66.7	מפרנס אחד
90.1	90.3	3.6	6.3	4.9	85.2	3.7	6.0	5.9	84.5	שני מפרנסים ויותר
72.3	70.7	16.0	11.7	6.5	65.9	17.0	12.3	8.1	62.6	השכלה עד 8
76.5	74.7	12.7	10.8	8.1	68.5	13.0	12.3	8.6	66.1	השכלה 9-12
91.0	89.4	3.6	5.4	5.2	85.8	4.2	6.4	5.5	83.9	השכלה 13 ומעלה
81.7	77.1	9.2	9.0	7.0	74.7	12.4	10.4	7.2	70.0	מקבלי קצבה (לא כולל קצבת ילדים)
53.9	47.0	35.1	11.1	6.4	47.5	40.6	12.4	11.6	35.3	מקבלי הבטחת הכנסה
67.3	64.0	20.3	12.4	8.3	59.0	21.4	14.6	9.3	54.7	מקבלי קצבת נכות
81.0	78.9	8.5	10.5	8.5	72.5	10.3	10.8	8.6	70.3	משפחות עם ילדים
83.1	83.3	7.2	9.7	9.2	73.8	8.0	8.7	8.3	75.0	ילדים 1-2
83.3	81.8	7.4	9.3	8.7	74.6	8.6	9.6	8.3	73.5	ילדים 1-3
71.0	68.1	13.6	15.5	7.6	63.3	17.3	14.5	9.9	58.2	4 ויותר ילדים
69.2	60.1	17.8	13.1	8.9	60.2	21.0	18.9	7.7	52.4	5 ויותר ילדים
65.8	62.4	18.9	15.3	9.9	55.9	18.5	19.2	7.4	55.0	חד-הוריות
78.1	84.3	11.2	10.7	4.5	73.7	6.2	9.5	9.0	75.4	עד גיל 30
84.1	80.3	8.0	7.9	7.1	77.0	9.5	10.2	8.1	72.2	גיל 31-45
80.4	76.9	11.4	8.1	6.6	73.8	13.1	10.0	5.8	71.1	מגיל 46 עד גיל הפרישה
88.5	87.6	4.2	7.4	5.5	83.0	5.3	7.1	5.6	82.0	מעל גיל הפרישה
88.1	87.0	4.6	7.3	5.2	82.9	5.7	7.3	5.6	81.4	מעל גיל 60 לנשים ו-65 לגברים

*ביטחון תזונתי נמוך הוא ברמה החופפת לאי ביטחון תזונתי מתון ו"נמוך מאוד" לאי ביטחון תזונתי חמור. ייתכנו פערים של עד 0.1 בסיכום כל שנת סקר בשל עיגולים.

קביעות או פרמנטיות שבמצב של אי ביטחון תזונתי, היא בעלת השלכות חמורות יותר מאשר מצב זמני, בוודאי במקרה של ילדים. כדי ללמוד על כך הוצלבו נתוני הביטחון התזונתי בין שני הסקרים האחרונים, 2016 ו-2021 (לוח 5). הממצאים מראים כי 84% מי שחיו בביטחון תזונתי גבוה בסקר 2016 המשיכו במצב זה ב-2021 ועוד 5.6% מהם חיו בביטחון תזונתי סביר, דהיינו כ-90% נותרו בביטחון תזונתי בשני הסקרים. לעומת זאת 6.5% מהם התדרדרו לאי ביטחון תזונתי מתון וכ-4% מהם אף לאי ביטחון תזונתי חמור. מבין אלה שחיו באי ביטחון תזונתי חמור ב-2016 – מעל למחצית, כ-54% נותרו באותה רמה, מה שמצביע על רמה גבוהה של פרמנטיות בתופעה של אי ביטחון תזונתי חמור שלה עשויות להיות השלכות קשות על המצב הבריאותי. אצל ילדים (לוח 7) שיעור החיים באי ביטחון תזונתי חמור בשני הסקרים גבוה אף יותר ומגיע לכ-56%.

לוח 5: שיעורי החיים בביטחון תזונתי ובאי ביטחון תזונתי ב-2021 בהינתן הביטחון התזונתי ב-2016 – משפחות

סה"כ	ביטחון תזונתי ב-2016				ביטחון תזונתי ב-2021
	ביטחון תזונתי נמוך מאוד	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי סביר	ביטחון תזונתי גבוה	
100.0	4.1	6.3	5.6	84.0	ביטחון תזונתי גבוה
100.0	10.8	22.2	12.7	54.3	ביטחון תזונתי סביר
100.0	25.2	21.3	10.2	43.3	אי ביטחון תזונתי מתון
100.0	53.8	17.7	6.0	22.5	אי ביטחון תזונתי חמור

לוח 6: שיעורי החיים בביטחון תזונתי ובאי ביטחון תזונתי ב-2021 בהינתן הביטחון התזונתי ב-2016 – נפשות בוגרות

סה"כ	ביטחון תזונתי ב-2016				ביטחון תזונתי ב-2021
	ביטחון תזונתי נמוך מאוד	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי סביר	ביטחון תזונתי גבוה	
100.0	3.9	6.4	5.6	84.2	ביטחון תזונתי גבוה
100.0	10.8	20.2	14.5	54.5	ביטחון תזונתי סביר
100.0	26.4	21.5	10.2	41.9	אי ביטחון תזונתי מתון
100.0	53.6	20.5	5.4	20.5	אי ביטחון תזונתי חמור

לוח 7: שיעורי החיים בביטחון תזונתי ובאי ביטחון תזונתי ב-2021 בהינתן הביטחון התזונתי ב-2016 – ילדים

סה"כ	ביטחון תזונתי ב-2016				ביטחון תזונתי ב-2021
	ביטחון תזונתי נמוך מאוד	ביטחון תזונתי נמוך	ביטחון תזונתי סביר	ביטחון תזונתי גבוה	
100.0	2.5	6.0	7.6	83.9	ביטחון תזונתי גבוה
100.0	8.6	17.9	13.2	60.4	ביטחון תזונתי סביר
100.0	17.8	26.8	9.4	46.0	אי ביטחון תזונתי מתון
100.0	55.7	24.6	7.2	12.4	אי ביטחון תזונתי חמור

לאורך העשור החולף נערכו בביטוח הלאומי ארבעה סקרי ביטחון תזונתי. ההגדרות היו דומות לאורך השנים⁴, ובשני הסקרים האחרונים נעשתה חזרה למשפחות שרואיינו ב-2011 וב-2012. בלוח 8 מוצגות הקומבינציות השונות של חיים באי ביטחון תזונתי לפי קבוצות אוכלוסייה ולפי תקופות הסקרים. 68% מכלל האוכלוסייה היו בביטחון תזונתי לאורך שלוש התקופות, ו-6.5% חיו באי ביטחון תזונתי לאורך שלוש התקופות. היתר היו בביטחון תזונתי לסירוגין, כמפורט בלוח. הממצאים מראים שלמעט ערבים, מקבלי קצבאות קיום (נכות והבטחת הכנסה) ומי שאינם עובדים בגיל העבודה – מעל למחצית מהמשפחות לסוגיהן חיו בביטחון תזונתי בכל שלושת הסקרים. ב-26.5% מהמקרים, דהיינו מעל לרבע, מקבלי גמלת הקיום הבטחת הכנסה חיו באי ביטחון תזונתי בכל שלושת הסקרים. שיעור דומה של משפחות שראשן אינו עובד בגיל העבודה (קיימת חפיפה בין

⁴ עם שינויים מסויימים בווריאציה של החישוב, ראו בפרסום של סקר ביטחון תזונתי 2016 לעומת 2011-12, וכן בפרק השיטה – הן לגבי המדגם והן לגבי בניית המדד לביטחון תזונתי – בפרסום זה.

הקבוצות) – 25.4% - היו במצב דומה. ערבים, משפחות של 5 ילדים ויותר ומשפחות חד הוריות חיו אף הן באי ביטחון תזונתי לאורך כל שלושת הסקרים בשיעורים של 20.7%, 18.6% ו-17.7% בהתאמה. דהיינו, מצב קשה זה מאפיין בעיקר משפחות עם ילדים.

לוח 8: מצב הביטחון התזונתי לפי תקופות הסקרים * ולפי קבוצות אוכלוסייה – משפחות (אחוזים)

המצאות בביטחון תזונתי לפי תקופות סקר							
בביטחון תזונתי בכל שלושת התקופות	היו בביטחון תזונתי בתקופה 2+3 בלבד	היו בביטחון תזונתי בתקופה 1+2 בלבד	היו בביטחון תזונתי בתקופה 1+3 בלבד	היו בביטחון תזונתי בתקופה 3 אד לא בשתיים האחרות	היו בביטחון תזונתי בתקופה 2 אד לא בשתיים האחרות	היו בביטחון תזונתי בתקופה 1 אד לא בשתיים האחרות	בביטחון תזונתי בכל שלושת התקופות
6.5	5.7	4.1	5.9	4.2	2.5	3.0	68.0
3.7	5.5	3.0	5.7	3.4	1.7	2.5	74.5
3.6	5.2	2.9	5.5	3.2	1.6	2.5	75.6
5.1	9.1	4.0	8.5	5.3	3.9	3.4	60.8
20.7	7.0	9.6	7.1	8.6	6.4	5.5	35.0
7.0	8.3	3.6	5.7	6.0	3.2	2.3	64.0
25.4	2.5	3.8	8.4	5.7	5.7	6.7	41.8
5.4	6.2	3.7	5.9	4.5	2.6	2.8	68.8
7.5	5.4	4.9	7.3	5.2	3.8	4.6	61.3
3.7	6.0	3.1	4.4	3.4	1.8	1.4	76.1
12.1	4.8	5.9	5.4	6.4	4.2	5.8	55.4
10.0	6.9	5.7	7.1	7.0	3.6	4.2	55.5
3.0	5.2	2.7	5.3	1.9	1.4	1.7	78.9
7.4	5.3	4.4	5.6	4.4	2.8	3.6	66.5
26.5	5.7	8.1	10.4	7.6	7.3	5.0	29.4
16.2	6.3	5.7	7.2	8.0	3.7	7.2	45.7
8.0	6.2	4.8	5.1	3.1	3.3	3.1	66.3
6.2	5.8	5.5	5.0	3.3	2.5	2.8	68.9
6.5	6.3	4.9	5.0	3.3	2.6	2.8	68.6
14.6	6.0	4.6	5.6	2.5	6.0	4.2	56.4
18.6	6.1	4.0	5.9	2.8	2.9	5.5	54.1
17.7	4.6	4.0	7.6	4.3	5.7	7.2	48.7
7.9	12.5	4.0	5.1	3.7	3.5	5.3	58.1
4.8	6.0	4.6	5.5	3.9	3.0	3.6	68.7
9.9	5.7	4.0	7.3	6.2	2.4	3.4	61.1
4.3	4.4	3.6	5.0	2.4	1.9	1.6	76.8

*תקופה 1- סקרי 2011/12; תקופה 2 – סקר 2016; תקופה 3 – סקר 2021.
** 62 לנשים, 67 לגברים

תרשים 1 מראה את הקשר בין מצב האי ביטחון תזונתי של קבוצות באוכלוסייה ומצבן מבחינת רמת העוני, כפי שהיא מחושבת לגבי משפחות על פי הנתונים המינהליים בביטוח הלאומי⁵. קיים מתאם גבוה למדי, של 61% בין שתי התופעות, כצפוי וכפי שהראו גם ממצאים מסקרים קודמים. עם זאת חרדים בולטים ברמת אי ביטחון תזונתי נמוכה יחסית לרמת העוני שלהם, ואילו משפחות חד הוריות בולטות בכיוון ההפוך – עם רמת עוני נמוכה יותר מאשר רמת האי ביטחון תזונתי. בשני המקרים מדובר על משפחות עם ילדים, ונראה כי אחד מההסברים הוא הרשת החברתית והסיוע הקהילתי הניתן לשתי אוכלוסיות אלה (ראו להלן).

⁵ ראו דוח העוני ואי השוויון בהכנסות לפי נתונים מינהליים 2020, תחת הלשונית "פרסומים-דוחות העוני" באתר המוסד לביטוח לאומי.

הקורלציה בין אי ביטחון תזונתי לבין עוני תועדה גם בפרסומים הקודמים של סקר זה. השנה, לנוכח קיומם ופרסומם של נתונים מינהליים על העוני והאי שוויון⁶ והתאמתם הטובה יותר, מבחינת הגדרת המשפחה, לאלה של סקר הביטחון התזונתי, רמת המתאם גבוהה אף יותר מזו שנמצאה בפרסום הקודם ואשר בחנה את הקורלציה בין סקר 2016 לסקרי 2011/12⁷: היא מגיעה לכ-60% (לעומת כ-45% בפרסום הקודם (תרשים 1). כלומר, כמצופה, רמת המתאם בין משפחות שחיות בעוני, המוגדר על פי הגדרה אובייקטיבית של הכנסה, לבין משפחות החיות בעוני על פי הגדרה סובייקטיבית המתבססת לאי ביטחון תזונתי, היא גבוהה מאוד. כאשר מחשבים את הקשר בין שתי התופעות – עוני ואי ביטחון תזונתי – תוך החזקת מאפיינים אחרים כקבועים, מתקבל יחס הסיכויים ה"נקיי" (לוח 11). הוא מראה כי הסיכויים של מי שחיים במשפחה ענייה להיות באי ביטחון תזונתי גבוה פי 1.7 מהסיכוי של החיים במשפחות מעל לקו העוני - גם כאשר אנו כאמור מנכים את ההשפעה של מאפיינים אחרים המתואמים עם עוני.

לוח 9: מצב הביטחון התזונתי לפי מחוז מגורים, 2016 ו-2021, משפחות, נפשות בוגרות וילדים (אחוזים)

סה"כ בביטחון תזונתי		2021				2016				
2021	2016	נמוך מאוד	נמוך	סביר	גבוה	נמוך מאוד	נמוך	סביר	גבוה	
משפחות										
77.3	76.8	9.5	13.2	7.7	69.6	11.6	11.6	5.8	71.0	מחוז ירושלים
74.0	78.0	14.4	11.6	6.1	67.9	12.3	9.7	8.9	69.1	מחוז צפון
86.3	77.5	8.0	5.6	6.2	80.1	9.7	12.8	6.7	70.8	מחוז חיפה
89.1	85.3	5.3	5.6	5.9	83.2	7.2	7.5	6.7	78.6	מחוז מרכז
88.1	85.6	5.0	6.8	5.3	82.9	6.9	7.6	6.1	79.5	מחוז תל אביב
81.0	82.0	10.7	8.3	8.7	72.3	9.6	8.4	6.9	75.1	מחוז דרום
נפשות בוגרות										
76.8	76.2	8.9	14.3	9.0	67.7	11.9	12.0	6.3	69.9	מחוז ירושלים
70.6	77.2	16.6	12.8	6.6	64.0	13.3	9.5	9.1	68.2	מחוז צפון
85.5	77.9	9.5	5.0	6.2	79.3	9.7	12.4	6.5	71.3	מחוז חיפה
88.7	85.1	5.9	5.4	5.6	83.1	7.5	7.4	6.6	78.5	מחוז מרכז
88.2	85.0	4.4	7.4	6.1	82.1	7.2	7.9	5.9	79.1	מחוז תל אביב
79.4	81.0	12.2	8.4	9.4	70.0	10.1	9.0	6.8	74.1	מחוז דרום
ילדים										
68.2	62.9	15.0	16.8	13.3	54.9	20.8	16.3	6.3	56.6	מחוז ירושלים
67.5	64.7	17.7	14.8	7.3	60.2	20.5	14.8	10.6	54.1	מחוז צפון
86.8	71.9	8.5	4.8	8.9	77.9	14.5	13.6	7.2	64.7	מחוז חיפה
87.1	80.7	6.0	6.9	5.9	81.2	10.7	8.6	7.0	73.7	מחוז מרכז
90.0	81.1	2.4	7.5	5.6	84.4	7.9	11.1	7.5	73.6	מחוז תל אביב
70.4	67.6	15.7	13.9	9.2	61.2	21.7	10.7	5.4	62.1	מחוז דרום

בחינת מצב הביטחון התזונתי בישראל לפי מחוזות גיאוגרפיים מצביעה, בדמה לנתוני העוני המתפרסמים מידי שנה, כי מחוזות ירושלים והצפון "מובילים" מבחינת שיעור הנמצאים באי ביטחון תזונתי כאשר במחוז הצפון כ-27% ובירושלים כ-23% חיים באי ביטחון תזונתי, בהם 14.4%-ו-9.5% באי ביטחון תזונתי חמור, בהתאמה, ב-2021 (לוח 9). אחריהם נמצא מחוז הדרום עם שיעור של כ-19% מהמשפחות באי ביטחון תזונתי. דהיינו מבחינה גיאוגרפית הבעיה מתרכזת יותר בירושלים ובפריפריה של ישראל. המצב הטוב ביותר הוא במחוזות תל אביב והמרכז שרמת

⁶ ראו אנדבלד, כראדי, פינס וקסיר (2021) "דוח העוני והאי שוויון בהכנסות 2020", אתר הביטוח הלאומי

⁷ ב-2016 חושבו נתוני העוני בהתבסס על סקרי הוצאות של הלמ"ס ולא על פי הנתונים המינהליים.

האי ביטחון תזונתי החמור בהם היא של כ-5% מהמשפחות ורמה כפולה של אי ביטחון תזונתי מתון וחמור גם יחד.

רמת האי ביטחון תזונתי הפרמננטית מתואמת היטב עם רמת האי ביטחון תזונתי בכלל (לוח 10) ומראה כי במחוז הצפון ובמחוז ירושלים חיים 18% ו-17% מהילדים באי ביטחון תזונתי מתמשך, פרמנטי – לעומת כ-3% מהילדים במחוז תל אביב.

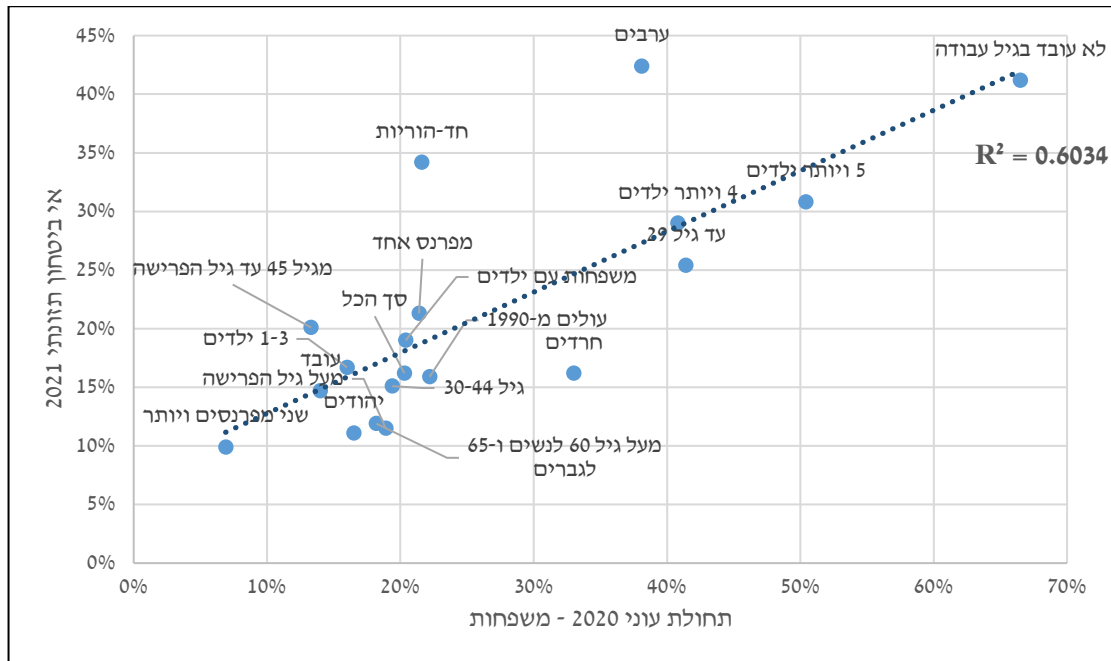
לוח 10: מצב הביטחון התזונתי בתקופות הסקרים השונות לפי מחוזות – משפחות, נפשות, בוגרות וילדים (אחוזים)*

מחוז	המצאות בביטחון תזונתי לפי תקופות הסקר						
	בביטחון תזונתי בתקופה 2+3 בלבד	בביטחון תזונתי בתקופה 1+2 בלבד	בביטחון תזונתי בתקופה 1+3 בלבד	בביטחון תזונתי בתקופה 3 בשתיים האחרות	בביטחון תזונתי בתקופה 2 אך לא בשתיים האחרות	בביטחון תזונתי בתקופה 1 אך לא בשתיים האחרות	בביטחון תזונתי בכל התקופות
משפחות							
מחוז ירושלים	6.3	5.9	6.5	4.1	4.1	3.0	59.7
מחוז צפון	7.4	6.0	6.6	6.6	4.6	3.5	53.8
מחוז חיפה	5.2	2.9	6.8	1.8	1.8	3.6	72.6
מחוז מרכז	4.3	3.6	5.3	3.5	1.6	2.5	76.2
מחוז תל אביב	5.3	2.7	5.6	4.4	1.1	2.7	72.9
מחוז דרום	7.1	4.2	5.6	5.3	3.5	3.7	63.1
נפשות בוגרות							
מחוז ירושלים	6.6	5.4	5.9	4.6	4.7	3.1	58.9
מחוז צפון	8.4	6.0	5.2	6.2	4.4	3.6	51.1
מחוז חיפה	6.0	2.5	6.8	1.5	1.9	3.5	71.1
מחוז מרכז	4.2	3.7	5.2	3.5	1.6	2.2	76.0
מחוז תל אביב	4.8	3.3	5.8	4.5	1.0	2.2	73.4
מחוז דרום	7.8	4.0	5.9	5.5	3.2	4.1	60.1
ילדים							
מחוז ירושלים	5.3	4.2	7.1	4.8	7.9	4.3	49.4
מחוז צפון	6.5	7.6	5.3	4.9	3.8	2.9	50.7
מחוז חיפה	7.5	1.1	5.7	1.7	1.4	2.5	71.7
מחוז מרכז	5.4	3.8	5.4	1.5	2.7	1.7	75.0
מחוז תל אביב	6.5	2.4	3.3	2.6	2.0	1.7	78.2
מחוז דרום	7.0	4.7	4.3	2.9	5.4	8.2	55.4

*תקופה 1- סקרי 2011/12; תקופה 2 – סקר 2016; תקופה 3 – סקר 2021.

בסקר הנוכחי לא התקבל מידע איכותי מספיק לגבי היעזרות בארגוני סיוע. ואולם סקרים קודמים הראו כי אוכלוסיית החרדים שנמצאים בביטחון תזונתי נעזרים בשיעורים הגבוהים פי 7-10 יותר מאשר באוכלוסייה הכללית, ופי 3 כשהם נמצאים באי ביטחון תזונתי. לעומתם ערבים הנמצאים באי ביטחון תזונתי נעזרים בשיעור הנמוך מכלל האוכלוסייה במעט לגבי מי שנמצאים בביטחון תזונתי, ובשיעור הנמוך בכמחצית מכלל האוכלוסייה לגבי משפחות ערביות הנמצאות במצב של אי ביטחון תזונתי. הפער בין שתי הקבוצות הללו (ערבים וחרדים) המאופיינות ברמת עוני גבוהה, מושפע גם מהסתייעות בארגונים לצורך השגת ביטחון תזונתי.

תרשים 1: אי ביטחון תזונתי u עוני, נתוני סקר 2021 ונתונים מינהליים 2020, משפחות

הממצאים ב

לוח 11 מראים עוד כי הסיכויים להימצא באי ביטחון תזונתי (לעומת הימצאות במצב של ביטחון תזונתי) אצל ערבים מגיעים לפי 6 מאשר יהודים. הסיכויים של משפחות המקבלות גמלאות קיום, קרי הבטחת הכנסה ונכות גבוהים פי 2.7 ו-2.9 בהתאמה מאשר מי שאינם חיים על גמלאות אלו, ושל משפחות חד הוריות גבוה אף הוא בכ-2.3 בהשוואה ליתר המשפחות, וזאת כאמור בניכוי מאפיינים אחרים. השכלה על תיכונית מפחיתה את הסיכויים בעשרות אחוזים, לעומת גיל צעיר של ראש משק הבית המגדיל אף הוא את הסיכויים להימצא באי ביטחון תזונתי בעשרות אחוזים.

בלוח 12 מוצגת רגרסיית נתוני אורך (פאנל) לוגיסטית (מסוג fixed effect) שחושבה לגבי הנתונים שנאספו בכל שלושת המועדים (2011-12, 2016 ו-2021). הממצאים מראים המצאות באי ביטחון תזונתי ב-2011/12 או ב-2016 מעלה את הסיכויים לאי ביטחון תזונתי ב-2021 ב-63% וב-75% בהתאמה. על אף זאת, קיימת השפעה "נקייה" נוספת של היותו של משק בית עני, המעלה את הסיכויים להמצא באי ביטחון תזונתי ב-37%. הסיכויים של מקבלי קצבאות הבטחת הכנסה ונכות נותרים גבוהים מאוד (74%-ו-50% יותר ממי שאינם מקבלים קצבאות אלה, בהתאמה) גם כאשר מנכים את השפעת המשתנים האחרים ואת המאפיינים הייחודיים לכל משפחה – ניכוי שנעשה בצורה טובה יותר כאשר משתמשים ברגרסיית נתוני אורך (פאנל).

לוח 11: תוצאות מרגרסיה לוגיסטית (odds ratios) לאיפיון החיים באי ביטחון תזונתי ב-2021

משתנה	יחס הסיכויים להימצא באי ביטחון תזונתי (Odds Ratio)
Intercept	0.121 ***
מספר ילדים - בסיס 0 ילדים	1.012
1-2	1.155
3-4	1.62
5+	

2.263 **		משפחה חד-הורית
1.755 **	עד גיל 37	
1.785 **	גיל 37-47	גיל ראש משק הבית - בסיס גיל הפרישה
2.053 **	מגיל 47 עד גיל הפרישה	
1.245		חרדים
5.967 ***		ערבים
1.653 **		עולים
0.344 ***	9-12	שנות השכלה של ראש משק הבית - בסיס עד 8 שנות לימוד
0.926	13+	
1.792		ראש משק הבית בגילאי העבודה ולא עובד
0.836		מפרנס יחיד במשק הבית
0.401 ***		שני מפרנסים או יותר במשק הבית
2.672 **		מקבלי הבטחת הכנסה
2.894 ***		מקבלי קצבת נכות
1.258		מקבלי קצבה אחרת (שאינה קצבת ילדים)
1.179	דרום	
0.65	חיפה	
0.797	יהודה ושומרון	מחוז מגורים - בסיס מחוז ירושלים
0.849	מרכז	
0.858	צפון	
0.987	תל אביב	
1.689 **		משק הבית עני
3,451		N

לוח 12: הסיכוי להימצא במצב של אי ביטחון תזונתי – 2021-2011/12 – תוצאות ממודל לוגיסטי
FIXED EFFECTS

יחס הסיכויים להימצא באי ביטחון תזונתי	משתנה	
	2011/12	שנה - בסיס 2021
1.633 ***	2016	
1.748 ***	1-2	
1.454 *	3-4	מספר ילדים - בסיס 0 ילדים
1.511 *	5+	
1.625		משפחה חד-הורית
1.216		
0.927	עד גיל 37	גיל ראש משק הבית - בסיס גיל הפרישה
1.079	גיל 37-47	
0.87	מגיל 47 עד גיל הפרישה	
1.038		ראש משק הבית בגילאי העבודה ולא עובד
1.161		מפרנס יחיד במשק הבית
0.608 **		שני מפרנסים או יותר במשק הבית
1.316 *		מקבלי קצבה אחרת (שאינה קצבת ילדים)
1.743 *		מקבלי הבטחת הכנסה
1.505 *		מקבלי קצבת נכות
0.832	דרום	
1.095	חיפה	
0.868	יהודה ושומרון	מחוז מגורים - בסיס מחוז ירושלים
0.764	מרכז	
0.928	צפון	
0.673	תל אביב	
1.371 *		משק הבית עני
10,187		N

נספחים

נספח 1: התפלגויות משקי הבית באוכלוסייה ובסקר לפי הקבוצות, כמו גם המשקל של כל קבוצה

משקל	משקי בית באוכלוסייה	משקי בית בסקר	קבוצה
3,731	41,037	11	ערבים-יחיד-לא בגילאי העבודה
3,883	128,136	33	ערבים-יחיד-בגילאי העבודה-ללא ילדים
2,138	40,626	19	ערבים-יחיד-בגילאי העבודה-עם ילדים
2,177	41,364	19	ערבים-זוג-לא בגילאי העבודה
1,418	58,127	41	ערבים-זוג-בגילאי העבודה-ללא ילדים
1,374	217,170	158	ערבים-זוג-בגילאי העבודה-עם ילדים
912	428,826	470	יהודים ואחרים-יחיד-לא בגילאי העבודה
1,451	709,399	489	יהודים ואחרים-יחיד-בגילאי העבודה-ללא ילדים
1,113	285,956	257	יהודים ואחרים-יחיד-בגילאי העבודה-עם ילדים
688	362,124	526	יהודים ואחרים-זוג-לא בגילאי העבודה
725	208,157	287	יהודים ואחרים-זוג-בגילאי העבודה-ללא ילדים
604	703,524	1165	יהודים ואחרים-זוג-בגילאי העבודה-עם ילדים

נספח 2: רמת הביטחון התזונתי לפי קבוצות אוכלוסייה, 2016 ו-2021, נפשות בוגרות

סה"כ בביטחון תזונתי		2021				2016				
2021	2016	נמוך מאוד	נמוך	סביר	גבוה	נמוך מאוד	נמוך	סביר	גבוה	
82.5	81.4	9.0	8.4	6.8	75.7	9.3	9.3	7.0	74.4	סך הכל
89.0	86.4	4.8	6.1	6.7	82.3	5.7	7.8	6.7	79.7	יהודים
89.6	87.1	4.9	5.5	6.1	83.5	5.5	7.4	6.3	80.8	יהודים לא חרדים
83.6	77.7	4.3	12.1	12.2	71.4	9.3	13.1	11.1	66.6	חרדים
54.3	56.5	27.2	18.6	7.2	47.1	27.0	16.5	8.6	47.9	ערבים
83.3	85.2	7.7	9.0	8.4	74.9	5.4	9.4	8.3	76.9	עולים מ-1990
57.2	49.9	23.7	19.1	11.0	46.2	30.6	19.5	9.3	40.6	לא עובד בגיל עבודה
83.7	83.4	8.0	8.3	7.1	76.5	8.0	8.6	6.7	76.7	עובד
75.0	73.4	13.2	11.8	9.7	65.3	14.1	12.6	7.9	65.5	מפרנס אחד
89.0	90.0	4.3	6.6	5.2	83.9	4.0	6.0	6.0	84.0	שני מפרנסים ויותר
71.3	69.2	17.2	11.5	7.7	63.6	18.5	12.3	7.4	61.8	השכלה עד 8
73.0	74.4	14.7	12.3	8.3	64.7	13.6	12.0	8.7	65.7	השכלה 9-12
91.2	89.2	3.6	5.3	5.6	85.5	4.2	6.6	5.5	83.6	השכלה 13 ומעלה
80.4	76.2	10.4	9.2	7.3	73.1	13.3	10.5	7.1	69.0	מקבלי קצבה (לא כולל קצבת ילדים)
46.4	44.7	41.7	11.9	4.1	42.3	42.0	13.2	9.7	35.1	מקבלי הבטחת הכנסה
65.6	62.8	22.0	12.4	9.6	56.0	22.6	14.6	8.9	53.8	מקבלי קצבת נכות
79.4	78.2	9.9	10.8	8.7	70.7	10.9	10.9	8.8	69.5	משפחות עם ילדים
82.4	82.0	7.5	10.1	8.8	73.7	9.0	9.1	8.3	73.6	ילדים 1-2
82.4	80.7	8.0	9.6	8.8	73.6	9.4	9.9	8.5	72.2	ילדים 1-3
67.4	68.8	17.3	15.3	8.2	59.2	17.3	13.9	9.6	59.2	4 ויותר ילדים
64.8	60.6	22.5	12.7	9.6	55.2	21.4	18.0	7.7	52.8	5 ויותר ילדים
63.0	61.7	19.7	17.3	10.5	52.4	18.3	19.9	7.4	54.3	חד-הוריות
77.2	83.7	10.4	12.4	3.7	73.5	6.6	9.7	9.2	74.5	עד גיל 30
82.1	79.6	9.4	8.5	7.6	74.5	9.9	10.5	8.0	71.6	גיל 31-45
79.2	76.9	11.6	9.1	7.2	72.1	13.4	9.7	5.9	71.0	מגיל 46 עד גיל הפרישה
89.4	88.0	4.1	6.5	5.6	83.8	5.0	7.0	5.5	82.4	מעל גיל הפרישה
88.6	87.1	4.5	6.9	5.3	83.3	5.6	7.2	5.4	81.7	מעל גיל 60 לנשים ו-65 לגברים

נספח 3: מצב הביטחון התזונתי לאורך זמן לפי קבוצות אוכלוסייה – נפשות בוגרות

באי ביטחון תזונתי בכל התקופות	תקופות בביטחון תזונתי						בביטחון תזונתי בכל התקופות	
	היו בביטחון תזונתי בתקופה 2+3 בלבד	היו בביטחון תזונתי בתקופה 1+2 בלבד	היו בביטחון תזונתי בתקופה 1+3 בלבד	היו בביטחון תזונתי בתקופה אך 3 לא בשתיים האחרות	היו בביטחון תזונתי בתקופה אך 2 לא בשתיים האחרות	היו בביטחון תזונתי בתקופה 1 אך לא בשתיים האחרות		
7.8	6.1	4.2	5.7	4.2	2.6	2.9	66.6	סך הכל
3.5	5.7	3.1	5.5	3.4	1.7	2.5	74.6	יהודים
3.4	5.2	3.0	5.1	3.1	1.5	2.3	76.4	יהודים לא חרדים
4.7	10.8	3.9	8.8	6.6	3.9	3.9	57.2	חרדים
26.2	7.5	8.7	6.6	7.6	6.2	5.0	32.0	ערבים
7.0	8.0	3.7	5.1	5.8	4.1	2.1	64.1	עולים מ-1990
29.1	2.8	4.7	11.7	4.8	5.2	4.3	37.4	לא עובד בגיל עבודה
6.9	6.6	3.8	5.6	4.5	2.8	2.8	67.0	עובד
10.5	5.3	5.2	8.0	5.4	4.2	4.8	56.6	מפרנס אחד
4.6	6.7	3.2	4.0	3.5	1.8	1.5	74.8	שני מפרנסים ויותר
14.6	5.3	4.9	5.9	6.6	4.2	5.2	53.3	השכלה עד 8
12.6	7.5	6.4	7.0	6.5	3.6	4.3	52.0	השכלה 9-12
3.1	5.3	2.5	4.7	2.1	1.5	1.6	79.2	השכלה 13 ומעלה
8.8	5.4	4.4	5.3	4.5	2.7	3.6	65.2	מקבלי קצבה (לא כולל קצבת ילדים)
38.2	5.4	7.7	8.0	6.8	6.2	3.2	24.5	מקבלי הבטחת הכנסה
19.4	6.7	6.3	7.5	7.4	3.6	5.5	43.5	מקבלי קצבת נכות
9.6	6.4	5.0	5.1	3.7	3.2	3.1	64.0	משפחות עם ילדים
6.7	5.9	5.7	5.2	3.8	2.2	3.1	67.4	ילדים 1-2
7.4	6.6	5.1	5.0	3.8	2.4	2.9	66.8	ילדים 1-3
18.5	5.6	4.6	5.2	3.2	6.3	3.9	52.7	4 ויותר ילדים
23.8	6.0	3.7	6.1	3.1	3.5	4.6	49.2	5 ויותר ילדים
18.0	4.3	5.0	8.6	3.4	6.7	8.0	46.0	חד-הוריות
6.8	11.7	4.7	5.7	5.4	4.8	6.4	54.5	עד גיל 30
6.9	7.0	4.6	5.2	4.2	3.4	3.1	65.6	גיל 31-45
10.9	6.0	4.4	6.7	5.2	2.2	3.4	61.2	מגיל 46 עד גיל הפרישה
4.0	4.0	3.2	4.9	2.4	1.7	1.5	78.3	מעל גיל הפרישה
4.2	4.3	3.2	5.1	2.8	2.1	1.7	76.5	מעל גיל 60 לנשים ו-65 לגברים

נספח 4: תהליך בניית המדד לאי בטחון תזונתי

א. השאלות

השאלון מורכב משלושה שלבים עוקבים, משק הבית, נפשות בוגרות וילדים. כאשר ההתקדמות לשלב השני ושלישי תלויה בתשובות על השאלות על משק הבית. שאלות על מצב הביטחון התזונתי של ילדים נשאלו רק במידה וישנם ילדים במשק הבית.

השאלות שמהן נבנה מדד אי ביטחון תזונתי מתוך הסקר הישראלי והקריטריונים לדילוג עליהן:

1. משק הבית:

קוד שאלה	שאלה	תשובה "שלילית" קוד - 0	תשובה "חיובית" קוד - 1	ערך חסר קוד - .
HH1	איזה משפטים מהמשפטים הבאים מתאר אופן הכי טוב את האוכל שנצרך בביתך בחצי השנה שעברה?	יש לנו מספיק מזון מהסוגים שאנו רוצים לאכול. יש לנו מספיק, אבל לא תמיד מהסוגים שאנחנו רוצים.	לפעמים לא מספיק. לעיתים קרובות לא מספיק.	לא יודע או מסרב לענות
אקריא לך כמה משפטים שאמרו אנשים על מצב המזון אצלם בבית. לגבי כל משפט, אמור לי בחצי השנה האחרונה, האם לך ולבני ביתך הוא היה לרוב נכון, לפעמים נכון או בכלל לא נכון:?				
HH2	"חששנו (חששתי) שנגמור את האוכל לפני שיהיה לנו כסף לקנות עוד"	לא נכון בכלל	לרוב נכון. לפעמים נכון.	לא יודע/מסרב לענות
HH3	"האוכל שקנינו לא הספיק, ולא היה לנו כסף כדי לקנות יותר"			
HH4	"לא היה לנו מספיק כסף לאכול ארוחות מאוזנות"			

קריטריון מעבר לשלב השני: אם על לפחות אחת מהשאלות HH1, HH2 או HH3, היו תשובות חיוביות או שהתשובה בשאלה HH1 הייתה 3 או 4, אזי עוברים לשלב השני, אחרת מסיימים את השאלון (דילוג מלא על שלב).

2. נפשות בוגרות:

קוד שאלה	שאלה	תשובה "שלילית" קוד - 0	תשובה "חיובית" קוד - 1	ערך חסר קוד - .
AD1	בחצי השנה האחרונה, האם אתה או מבוגרים אחרים בבית צמצמו	לא	כן	לא יודע/מסרב לענות

		נאו דילוג מלא בשל שלב הקודם)	בגודל הארוחות או דילגו על ארוחות מחוסר כסף לקנות מזון?	
במידה והתשובה חיובית :				
לא יודע/מסרב לענות	כמעט כל חודש. חודשים כן, חודשים לא.	רק חודש אחד או חודשיים במשך השנה. נאו דילוג מלא בשל שלב הקודם)	באיזו תדירות זה קורה?	AD1a
לא יודע/מסרב לענות	כן	לא נאו דילוג מלא בשל שלב הקודם)	האם בחצי השנה האחרונה אכלתם פחות ממה שרציתם כי לא היה מספיק כסף כדי לקנות אוכל?	AD2
			האם בחצי השנה האחרונה, אתה או מבוגרים אחרים בבית הייתם רעבים ולא אכלתם, כי לא היה לכם מספיק כסף לקנות אוכל?	AD3
			האם בחצי השנה האחרונה, אתה או מבוגרים אחרים במשק הבית ירדתם במשקל כי לא היה לכם מספיק כסף לקנות אוכל?	AD4
במידה ניתנה תשובה חיובית על לפחות אחת מהשאלות AD1-AD4, נשאלת השאלה הבאה :				
לא יודע/מסרב לענות	כן	לא נאו דילוג מלא בשל שלב הקודם)	בחצי השנה האחרונה, האם אתה או מבוגרים אחרים במשק הבית לא אכלתם במשך יום שלם כי לא היה מפסיק כסף לאוכל?	AD5
במידה והתשובה חיובית :				
לא יודע/מסרב לענות	כמעט כל חודש. חודשים כן, חודשים לא.	רק חודש אחד או חודשיים במשך השנה. נאו דילוג מלא בשל שלב הקודם)	באיזו תדירות זה קורה?	AD5a

קריטריון מעבר לשלב השלישי :

- אם ישנם ילדים במשק הבית.
- אם על לפחות אחת מהשאלות HH1, HH2 או HH3, היו תשובות חיוביות או שהתשובה בשאלה HH1 הייתה 3 או 4, אזי עוברים לשלב השני, אחרת מסיימים את השאלון (דילוג מלא על שלב).

3. ילדים :

קוד שאלה	שאלה	תשובה "שלילית" קוד - 0	תשובה "חיובית" קוד - 1	ערך חסר קוד - .
CH1	מזונות סמכנו על מספר "זולים כדי להאכיל את הילדים, כי הכסף שעמד "לרשותנו הלך ונגמר לה יה באפשרותנו לתת " לילדים ארוחות מאוזנות "היה לנו כסף כי לא הילדים לא אכלו מספיק כי לא יכולנו לקנות מספיק אוכל	לא נכון בכלל (או דילוג מלא בשל שלב הקודם)	לרוב נכון. לפעמים נכון.	לא יודע/מסרב לענות
CH2				
CH3				
במידה ניתנה תשובה חיובית על לפחות אחת מהשאלות CH1-CH3, נשאלות השאלות הבאות:				
CH4	האם בחצי השנה האחרונה צמצמתם בגודל הארוחות של הילדים/ים כי לא היה מספיק כסף לאוכל? האם בחצי השנה האחרונה, הילדים/ים דיגלו/ו על ארוחות כי לא היה מספיק כסף לאוכל? במידה והתשובה חיובית:	לא (או דילוג מלא בשל שלב הקודם)	כן	לא יודע/מסרב לענות
CH5				
CH5a	באיזו תדירות זה קורה?	רק חודש אחד או חודשיים במשך השנה. (או דילוג מלא בשל שלב הקודם)	כמעט כל חודש. חודשים כן, חודשים לא.	לא יודע/מסרב לענות
CH6	האם בחצי השנה האחרונה, הילדים/ים שלך היה/היו רעבים ולא יכולת לקנות עוד אוכל? במהלך חצי השנה האחרונה, האם הילדים בבית לא אכלו במשך יום שלם כי לא מספיק כסף לאוכל?	לא (או דילוג מלא בשל שלב הקודם)	כן	לא יודע/מסרב לענות
CH7				

ב. תהליך קידוד תשובות.

לאחר שישנו מסד נתונים צריך לקדד את התשובות ל-"חיוביות" ו-"שליליות". אם בשאלה מסוימת יש יותר משתי אופציות אז שתי האופציות החיוביות יותר מומרות לתשובה חיובית אחת.

ישנם מספר כללים לקידוד:

- שאלות שלא נענו עקב דילוג מלא מסומנות כשליליות.
- שאלות שלא נקראו (דילגו עליהם) לנשאל עקב תשובתו הקודמת ("שלילית") מסומנות כשאלות "שליליות".
- שאלות המכוונות למשפחות עם ילדים, מסומנות כ-"missing" אצל משפחות ללא ילדים.

- תשובות שלא נענו מכל סיבה שהיא ("לא יודע" או "מסרב לענות") פרט לשאלות שדילגו עליהן (screened out) מסומנות כ-"missing".

ג. תהליך דירוג משקי בית עם תשובות מלאות ומיונם לפי רמת אי בטחון תזונתי.

רמת הביטחון התזונתי נקבעת לפי סכום התשובות החיוביות עבור כל משק בית, ולהימצאותם של ילדים מתחת לגיל 18 במשק הבית.

עבור משקי בית עם ילד אחד או יותר:

רמת הביטחון התזונתי – שתי קטגוריות	רמת הביטחון התזונתי – ארבע קטגוריות	סכום התשובות החיוביות
בביטחון תזונתי	גבוה	0
	סביר	2-1
בחוסר ביטחון תזונתי	נמוך	7-3
	נמוך מאוד	18-8

עבור משקי בית ללא ילדים:

רמת הביטחון התזונתי – שתי קטגוריות	רמת הביטחון התזונתי – ארבע קטגוריות	סכום התשובות החיוביות
בביטחון תזונתי	גבוה	0
	סביר	2-1
בחוסר ביטחון תזונתי	נמוך	5-3
	נמוך מאוד	10-6

נספח 5: שאלון סקר ביטחון תזונתי 2021

סקר אי ביטחון תזונתי - 2021

שלום, שמי _____ ואני מתקשר/ת מביטוח לאומי, האם הגעתי ל: _____:

לאור משבר הקורונה והמשבר הכלכלי בעקבותיו, המוסד לביטוח לאומי עורך סקר במטרה להבין כיצד המשבר משפיע על מצב הביטחון התזונתי בישראל ולספק נתונים חיוניים למקבלי ההחלטות.

תשובותיך נועדו לצרכים מחקריים בלבד, ולא יפורסמו באופן המאפשר לחשוף את זהותך. הפרטים יישמרו בסודיות במוסד לביטוח לאומי.

האם את/ה או מבוגר אחר יכול להשיב לשאלון קצר בנוגע למשק הבית בו אתה מתגורר.

Q58

10. כמה אנשים גרים באופן קבוע בבית ואוכלים מתקציב מזון משותף, כולל אותך?

- 0 1.
- 1 2.
- 2 3.
- 3 4.
- 4 5.
- 5 6.
- 6 7.
- 7 ומעלה 8.

תנאי: אם יותר מכן אדם אחד:

Q8

12. כמה מהם מבוגרים מעל גיל 65 : (כולל אותך) [פירוט 0 עד 6 ומעלה]

Q9

13. כמה מהם קטינים מגיל 6 עד 18 : [פירוט מ-0 עד 7 ומעלה]

Q10

14. כמה מהם קטינים מגיל 0 עד 5 : [פירוט מ-0 עד 7 ומעלה]

Q69

11. האם גרים בבית באופן קבוע? (כולל אותך)

- 1. זוג עם ילד/ים
- 2. זוג ללא ילד/ים
- 3. חד הורית עם ילד/ים
- 4. שלושה דורות (סבים, הורים, נכדים)
- 5. דירת שותפים
- 6. אחר, פרט
- 7. מסרב לענות

Q11

15. ראש משק הבית הוא האדם בעל ההכנסה הגבוהה ביותר מעבודה, אם אין הכנסות מעבודה - האדם המבוגר ביותר.

מה יחס הקרבה שלך לראש משק הבית?

- 1. אני ראש משק הבית

- 2. בן/בת הזוג
- 3. בן
- 4. בת
- 5. אב/אם
- 6. סבא/סבתא
- 7. שותפה/לדירה
- 8. אחר, פרט

סוף תנאי

לסוקר: אם המשיב הוא ראש משק הבית שנה את ניסוח השאלות בהתאם.

מהו מינו של ראש משק הבית: (לסוקר – שאל רק אם המרואיין אינו ראש משק הבית – אחרת ציין)

- 1. זכר
- 2. נקבה

מהו גילו של ראש משק הבית:
רשימה נפתחת

2. מהי ארץ הלידה של ראש משק הבית?

- 1. ישראל
- 2. בריה"מ לשעבר
- 3. אירופה-אמריקה (כולל דרום אפריקה, אוסטרליה)
- 4. אסיה-אפריקה

3. מהי שנת העלייה של ראש משק הבית? [מפורט לפי שנים]

8. מהי תעודת הסיום הגבוהה ביותר של מוסד חינוכי שהשגת/שהשיג ראש משק הבית?

- 1. אין השכלה פורמלית
- 2. לא סיים השכלה יסודית
- 3. יסודית
- 4. תיכון חלקי
- 5. תיכון מלא
- 6. לימודים על תיכוניים
- 7. אקדמאית
- 8. גבוהה דתית בלבד
- 8. אחרת, פרט:

האם את/אתה/אתם:

- 1. יהודים
- 2. מוסלמים
- 3. נוצרים
- 4. דרוזים
- 5. אחר

האם את/אתה/אתם רואים עצמכם כ:

- 1. לא דתיים, חילונים
- 2. מסורתיים – לא כל כך דתיים
- 3. מסורתיים - דתיים
- 4. חרדים/דתיים מאוד
- 5. אחר:

השאלות הבאות מתייחסות לצריכת אוכל בביתך בחצי השנה שעברה:

16. בשבוע שגרתי, באיזו תדירות צורכים בביתך מנה של מוצרים חלב, כגון: חצי כוס חלב, גביע יוגורט, 150 גר' גבינה לבנה, לאבנה או קוטג', פרוסת גבינה צהובה או כ-75 גר' גבינה מלוחה קשה, משלש גבינה מותכת?

- 1. בכל יום
- 2. 3 עד 6 פעמים בשבוע
- 3. פעמיים בשבוע
- 4. פעם בשבוע
- 5. פחות מפעם בשבוע
- 6. טבעוני

17. בשבוע שגרתי, באיזו תדירות צורכים בביתך מנה של קטניות, סוגי שעועית או ביצים? (מנת שועית אחת - 150 גר' או 3/4 כוס קטניות מבושלות) (מנת ביצים = ביצה אחת)

- 1. בכל יום
- 2. 3 עד 6 פעמים בשבוע
- 3. פעמיים בשבוע
- 4. פעם בשבוע
- 5. פחות מפעם בשבוע

18. בשבוע שגרתי, באיזו תדירות צורכים בביתך מנה של בשר, דגים או עוף? (מנת בשר אחת = 150-100 גר' בשר אדום או 60 גר' בשר מעובד), (מנת דגים אחת = 150-100 גר' דגים טריים או 60 גר' דגים מלוחים/מעושנים), (מנחת עוף אחת = 100 גר' עוף)

- 1. בכל יום
- 2. 3 עד 6 פעמים בשבוע
- 3. פעמיים בשבוע
- 4. פעם בשבוע
- 5. פחות מפעם בשבוע
- 6. צמחוני/טבעוני

19. בשבוע שגרתי, באיזו תדירות צורכים בביתך מנה של ירקות או פירות (מנת ירקות אחת = 200 גר', לדוגמה: עגבנייה גבולה, פלפל גדול, שני מלפפונים בינוניים; תוספת ירקות למנה עיקרית נחשבת לחצי מנה) (מנת פירות אחת = 125 גר', לדוגמה: תפוח-עץ בינוני או תפוז קטן)?

- 1. בכל יום
- 2. 3 עד 6 פעמים בשבוע
- 3. פעמיים בשבוע
- 4. פעם בשבוע
- 5. פחות מפעם בשבוע

20. איזה משפטים מהמשפטים הבאים מתאר אופן הכי טוב את האוכל שנצרך בביתך בחצי השנה שעברה?

- 1. יש לנו מספיק מזון מהסוגים שאנו רוצים לאכול
- 2. יש לנו מספיק, אבל לא תמיד מהסוגים שאנחנו רוצים
- 3. לפעמים לא מספיק
- 4. לעיתים קרובות לא מספיק
- 5. לא יודע או מסרב לענות

להלן מספר סיבות לכך שאנשים לא תמיד אוכלים מספיק, לגבי כל סיבה נא אמור לי אם סיבה זו המתאימה לכם:

כן	לא	לא יודע	21. אין מספיק כסף לאוכל:
☐	☐	☐	
כן	לא	לא יודע	22. אין מספיק זמן לקניות או בישול:
☐	☐	☐	

☐	☐	☐	23. קשה מידי להגיע למכולת/לסופרמרקט :
24. שמירה על דיאטה של אחד או יותר מבני המשפחה :
25. אין בבית תנור שעובד :
26. קשה לבשל או לאכול בגלל בעיות בריאות :
☐	☐	☐	
☐	☐	☐	
☐	☐	☐	

להלן מספר סיבות לכך שאנשים לא תמיד אוכלים מספיק, לגבי כל סיבה נא אמור לי אם סיבה זו המתאימה לכם :

	לא יודע	לא	כן	
☐	☐	☐	☐	27. אין מספיק כסף לאוכל :
28. אין מספיק זמן לקניות או בישול :
29. קשה מידי להגיע למכולת/לסופרמרקט :
30. שמירה על דיאטה של אחד או יותר מבני המשפחה :
31. אין בבית תנור שעובד :
32. קשה לבשל או לאכול בגלל בעיות בריאות :
☐	☐	☐	☐	
☐	☐	☐	☐	
☐	☐	☐	☐	
☐	☐	☐	☐	

המדד לביטחון תזונתי

אקריא לך כמה משפטים שאמרו אנשים על מצב המזון אצלם בבית. לגבי כל משפט, אמור לי בחצי השנה האחרונה, האם לך ולבני ביתך הוא היה לרוב נכון, לפעמים נכון או בכלל לא נכון? :

	מסרב לענות	לא יודע	לא נכון בכלל לפעמים נכון	לרוב נכון	
☐	☐	☐	☐	☐	33. "חששנו (חששתי) שנגמור את האוכל לפני שיהיה לנו כסף לקנות עוד"
☐	☐	☐	☐	☐	34. "האוכל שקנינו לא הספיק, ולא היה לנו כסף כדי לקנות יותר"
☐	☐	☐	☐	☐	35. "לא היה לנו מספיק כסף לאכול ארוחות מאוזנות"

36. בחצי השנה האחרונה, האם אתה או מבוגרים אחרים בבית צמצמו בגודל הארוחות או דילגו על ארוחות מחוסר כסף לקנות מזון?

1. כן
2. לא
3. לא יודע
4. מסרב לענות

37. באיזו תדירות זה קורה?

1. כמעט כל חודש
2. חודשים כן, חודשים לא

3. רק חודש אחד או חודשיים במשך השנה
 4. לא יודע
 5. מסרב לענות

38. האם בחצי השנה האחרונה אכלתם פחות ממה שרציתם כי לא היה מספיק כסף כדי לקנות אוכל?

1. כן
 2. לא
 3. לא יודע
 4. מסרב לענות

39. האם בחצי השנה האחרונה, אתה או מבוגרים אחרים בבית הייתם רעבים ולא אכלתם, כי לא היה לכם מספיק כסף לקנות אוכל?

1. כן
 2. לא
 3. לא יודע
 4. מסרב לענות

40. האם בחצי השנה האחרונה, אתה או מבוגרים אחרים במשק הבית ירדתם במשקל כי לא היה לכם מספיק כסף לקנות אוכל?

1. כן
 2. לא
 3. לא יודע
 4. מסרב לענות

41. בחצי השנה האחרונה, האם אתה או מבוגרים אחרים במשק הבית לא אכלתם במשך יום שלם כי לא היה מספיק כסף לאוכל?

1. כן
 2. לא
 3. לא יודע
 4. מסרב לענות

42. באיזו תדירות זה קורה?

1. כמעט כל חודש
 2. חודשים כן, חודשים לא
 3. רק חודש אחד או חודשיים במשך השנה
 4. לא יודע
 5. מסרב לענות

קעת אקריא לך מספר משפטים שאנשים אמרו בנוגע למצב התזונתי של ילדיהם.

לגבי כל משפט, אמור לי בחצי השנה האחרונה, האם בנוגע לילדים במשק הבית הוא היה לרוב נכון, לפעמים נכון או בכלל לא נכון.

מסרב לענות	לא יודע	לא נכון בכלל	לפעמים נכון	לרוב נכון	
☐	☐	☐	☐	☐	43. "סמכנו על מספר מזונות זולים כדי להאכיל את הילדים, כי הכסף שעמד לרשותנו הלך ונגמר"
☐	☐	☐	☐	☐	44. "לא היה באפשרותנו לתת לילדים ארוחות מאוזנות כי לא היה לנו כסף"

45. הילדים לא אכלו מספיק כי לא יכולנו לקנות מספיק אוכל
-

46. האם בחצי השנה האחרונה צמצמתם בגודל הארוחות של הילד/ים כי לא היה מספיק כסף לאוכל?

1. כן
 2. לא
 3. לא יודע
 4. מסרב לענות

47. האם בחצי השנה האחרונה, הילד/ים דילגו/ו על ארוחות כי לא היה מספיק כסף לאוכל?

1. כן
 2. לא
 3. לא יודע
 4. מסרב לענות

48. באיזו תדירות זה קורה?

1. כמעט כל חודש
 2. חודשים כן, חודשים לא
 3. רק חודש אחד או חודשיים במשך השנה
 4. לא יודע
 5. מסרב לענות

49. האם בחצי השנה האחרונה, הילד/ים שלך היה/היו רעבים ולא יכולת לקנות עוד אוכל?

1. כן
 2. לא
 3. לא יודע
 4. מסרב לענות

50. במהלך חצי השנה האחרונה, האם הילדים בבית לא אכלו במשך יום שלם כי לא מספיק כסף לאוכל?

1. כן
 2. לא
 3. לא יודע
 4. מסרב לענות

עתה ברצוננו לשאול כמה שאלות לגבי ההוצאות הרגילות של משק הבית וכיצד משק הבית שלך מסתדר מבחינה כספית:

51. כאשר אתה חושב אודות החצי שנה האחרונה: כמה בערך הוציא משק הבית שלך בחודש טיפוסי על מזון המיועד לאכילה בבית?

1. לא היו הוצאות
 2. 500 ש"ח
 3. בין 500 ל-1,000 ש"ח
 4. בין 1,000 ל-1,500 ש"ח
 5. בין 1,500 ל-2,000 ש"ח
 6. בין 2,000 ש"ח ל-2,500 ש"ח
 7. בין 2,500 ש"ח ל-3,000 ש"ח
 8. בין 3,000 ש"ח ל-3,500 ש"ח
 9. בין 3,500 ל-4,000 ש"ח
 10. מעל 4,000 ש"ח

52. כאשר אתה חושב אודות החצי שנה האחרונה : כמה בערך הוציא משק הבית שלך בחודש טיפוסי על מזון המיועד לאכילה מחוץ לבית?

- 1. לא היו הוצאות
- 2. 500 ש"ח
- 3. בין 500 ל-1,000 ש"ח
- 4. בין 1,000 ל-1,500 ש"ח
- 5. בין 1,500 ל-2,000 ש"ח
- 6. בין 2,000 ש"ח ל-2,500 ש"ח
- 7. בין 2,500 ש"ח ל-3,000 ש"ח
- 8. בין 3,000 ש"ח ל-3,500 ש"ח
- 9. בין 3,500 ל-4,000 ש"ח
- 10. מעל 4,000 ש"ח

53. האם הדירה בה אתם גרים היא :

- 1. דירה בבעלותכם
- 2. דירה בשכירות פרטית
- 3. דירה בשכירות ציבורית
- 4. דירה בבעלות אחרים ולא משלמים שכר דירה. כולל קיבוצים
- 5. אחר

54. בכמה חדרים אתם גרים? כולל סלון, לא כולל מטבח, שירותים וחדר המשמש לעסק בלבד.

- 1. 1
- 2. 2
- 3. 3
- 4. 4
- 5. 5
- 6. 6
- 7. יותר מ-6 חדרים

56. כמה מפרנסים יש במשק הבית היום – מקבלי משכורת ממקום עבודה?

- 1. 0
- 2. 1
- 3. 2
- 4. 3
- 5. 4
- 6. 5
- 7. 6 ומעלה

תנאי: אם יש לפחות מפרנס אחד:

מהו מצבו התעסוקתי של ראש משק הבית:

- 1. שכיר
- 2. עצמאי
- 3. לא עובד בגיל העבודה (18-64)
- 4. בפנסיה

תנאי: אם יש יותר משני מפרנסים:

57. האם יש במשק הבית עצמאי (חוץ מראש משק הבית)?

- 1. כן
- 2. לא
- 3. לא יודע
- 4. מסרב לענות

58. בעקבות הקורונה כמה מהמפרנסים יצא לחל"ת, פוטר או סגר את העסק?

- 1. 0

- 1 .2
- 2 .3
- 3 .4
- 4 .5
- 5 ומעלה .6
- מסרב לענות .7

59. כמה מבני משק הבית קיבלו דמי אבטלה/מענק עצמאים במהלך תקופת הקורונה?

- 0 .1
- 1 .2
- 2 .3
- 3 .4
- 4 .5
- 5 ומעלה .6
- מסרב לענות .7

60. כמה מבוגרים שאינם עובדים ומחפשים עבודה יש במשק הבית?

- 0 .1
- 1 .2
- 2 .3
- 3 .4
- 4 .5
- 5 ומעלה .6
- מסרב לענות .7

61. האם יש למשק הבית הכנסה מתמיכות כספיות מקרובי משפחה, אנשים אחרים, או ארגונים לא ממשלתיים?

- כן .1
- לא .2
- לא יודע .3
- מסרב לענות .4
- 2 .5
- 4 .6
- 5 ומעלה .7

62. האם יש למשק הבית הכנסה מריבית, דיבידנד או מרנטה והשכרת רכוש?

- כן .1
- לא .2
- לא יודע .3
- מסרב לענות .4
- 3 .5
- 4 .6
- 5 ומעלה .7

63. האם יש למשק הבית הכנסה מפנסיות וקופות גמל?

- כן .1
- לא .2
- לא יודע .3
- מסרב לענות .4
- 3 .5
- 4 .6

7. 5 ומעלה
64. האם למשק הבית הכנסה מקצבה מהביטוח הלאומי?

- 1. כן
- 2. לא
- 3. לא יודע
- 4. מסרב לענות

65. איזה קצבה? (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

- 1. קצבת ילדים
- 2. קצבת זקנה
- 3. קצבת שאירים
- 4. קצבת נפגעי עבודה
- 5. קצבת נכות/ניידות
- 6. דמי אבטלה
- 7. הבטחת הכנסה
- 8. קצבה אחרת
- 9. דמי לידה/מענק לידה

66. האם יש למשק הבית הכנסה מסיוע של מוסדות אחרים (כגון משרד הביטחון, משרד השיכון)?

- 1. כן
- 2. לא
- 3. לא יודע
- 4. מסרב לענות

67. אילו מוסדות? (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

- 1. משרד הביטחון
- 2. מלגה שוטפת
- 3. משרד הבינוי והשיכון
- 4. משרד האוצר
- 5. ישיבה
- 6. החזר מס הכנסה שלילי
- 7. מוסדות אחרים, פרט
- 8. לא יודע
- 9. מסרב לענות

74. האם משק הבית נעזר בארגון התנדבותי, בבני משפחה או חברים? הכוונה לסיוע בבישול מזון או בהשגת מוצרי מזון, תרופות וכדומה

- 1. כן
- 2. לא
- 3. לא יודע
- 4. מסרב לענות

76. כמה מבני משק הבית נדרשו/ לבידוד בעקבות הקורונה?

- 1. 0
- 2. 1
- 3. 2
- 4. 3
- 5. 4

.6 5 ומעלה

.7 מסרב לענות

77. האם מישהו מבני משק הבית נדבק בנגיף הקורונה?
(לסוקר: במידה ויש נדבק/ים אנא שאל כמה וציין זאת בתשובה)

.1 0

.2 1

.3 2

.4 3

.5 4

.6 5 ומעלה

.7 מסרב לענות

Abstract

This publication presents findings of food security survey in Israel in the first half of 2021, in the midst of the corona crisis in which hundreds of thousands of were fired or expelled. The sample is a repeat sample that was used for the clerk in 2011/12 and then also in 2016 and is included 3,475 families. The findings from the survey show an overall improvement in the food security situation in the population, and its results are consistent with the results of other close indices (such as poverty and inequality indices). 16% of the families and about 21% of the children lived in food insecurity during the period under review, about half of them in severe food insecurity. Living in food insecurity is concentrated mainly in the Arab population, in the Jerusalem district and in the geographical peripheral districts (the north and to a lesser extent the south) and among the recipients of subsistence benefits (income support and disability benefits). Multivariate analysis also shows that being in poverty greatly increases the chances of being food insecure and that close to one-fifth of children in the Jerusalem and northern districts live in ongoing or permanent food insecurity.

Food Security Survey 2021

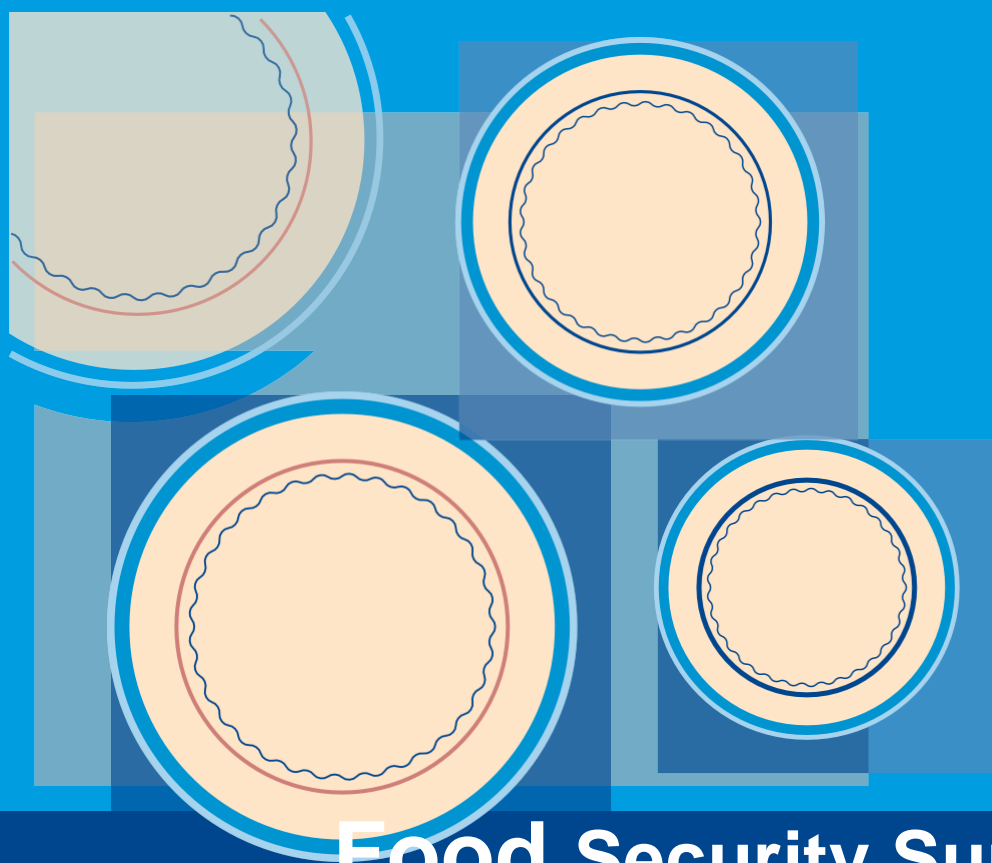
The Course of the Survey and Main Findings

Miri Endeweld, Lahav Karadi

Working Papers **142**

Jerusalem, January 2023

www.btl.gov.il

Food Security Survey 2021

THE Course of the Survey and Main Findings

Miri Endeweld, Lahav Karadi

Working Papers 142